

Міністерство освіти і науки України

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 7

Рівне – 2016

Міністерство освіти і науки України

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 7

Засновано у 2013 році

Рівне – 2016

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State University of the Humanities**

**PSYCHOLOGY:
REALITY AND PERSPECTIVES**

Compilation of scientific papers

Issue 7

Founded in 2013

Rivne – 2016

ISSN 2518-7503
УДК 159.9+316.6
П 86

Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 7 / упоряд.: Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова; ред. кол. : Р. В. Павелків, В. І. Безлюдна, Н. В. Корчакова. – Рівне : РДГУ, 2016. – 249 с.

Збірник наукових праць «Психологія: реальність і перспективи» включено до Переліку наукових фахових видань України з психології
(на підставі Рішення Атестаційної колегії МОН України від 29 вересня 2016 р.
та Наказу Міністерства освіти і науки України від 07.10.2016 р., № 1222)

Свідоцтво про державну реєстрацію: Серія КВ № 18713-7513 Р

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології. Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Заступник головного редактора:

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Відповідальний секретар:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ РАДИ:

Максименко Сергій Дмитрович – академік-секретар відділення психології, вікової фізіології дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології імені Г. С. Костюка.

Левовицький Тадеуш – доктор гуманістичних наук, професор відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти, ректор Вищої педагогічної школи, м. Варшава (Республіка Польща).

Ягієло Ярослав – доктор хабілітований, професор Академії імені Яна Длугоша, м Ченстохова (Республіка Польща).

Шугаєва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету.

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія».

- Institutu psihologii imeni G.S. Kostjuka NAPN Ukraїni / Za red. S.D. Maksimenka, L.A. Onufrievoi. – Kam'janec'-Podil'skij : Aksioma, 2014. – Vip. 23. – S. 585–595.
2. Spivak L.M. Psihologichni mehanizmi rozvitku nacional'noi samosvidomosti osobistosti v junosti / L.M. Spivak // Visnik Chernigivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universitetu. Serija: Psihologichni nauki. – Chernigiv : ChNPU, 2012. – T. 1. Vip. 103. – S. 138–142.
 3. Shevchenko O.V. Nacional'na identifikacija u stanovleni Ja-obrazu osobistosti : dis. ... kand. psihol. nauk : spec. 19.00.07 / Olena Vasilivna Shevchenko. – K., 2005. – 213 s.
 4. Shugaj M.A. Psihologichnij analiz rozvitku nacional'noi refleksii v procesi navchal'noi dijtal'nosti molodshih shkolariv : dis. ... kand. psihol. nauk : 19.00.07 / Marija Anatoliivna Shugaj. – Ostrog, 2002. – 245 s.
 5. Spivak L.N. Psychological Foundations for the Development of the Young Person's National Self-Consciousness / L. N. Spivak // European Applied Sciences. – Germany (Stuttgart), January, 2014, № 1. – P. 94–96.

Резюме. В статье проанализировано современное состояние изучения проблемы развития национального самосознания личности юношеского возраста и определены наиболее перспективные направления ее дальнейшей разработки. Доказано, что значимым условием конструктивного изучения очерченной проблемы является исследование национальной саморефлексии, которая является одним из психологических механизмов развития национального самосознания личности в юности. Представлены новые эмпирические материалы, раскрывающие возрастную динамику национальной саморефлексии личности юношеского возраста за показателем «родная речь».

Ключевые слова: национальное самосознание, национальная саморефлексия, родной язык, личность, юношеский возраст.

Summary. This paper analyzes of the current state of the problem of national self-consciousness of personality of youth age and identified the most promising directions of its further development. It is shown that significant structural condition study outlined the problem is a study of the psychological mechanism of development of young person's national self-consciousness as a national self-reflection. The national self-consciousness is a process of person's understanding of his/her belonging to a certain nation and person's assessment of oneself as the bearer of a number of subjective characteristics (national consciousness, national character) and objective characteristics (language, culture, territory of residence, the state with a certain political self-government and economic development). It was presented of new empirical materials that reveal the age dynamics of young person's national self-reflection on indicator of native language. Most youths 17-22 years include high and medium levels of national self-reflection on indicator of native language for personality of youth age. The age dynamics of young person's national self-reflection under these parameters are different.

Key words: national self-consciousness, national self-reflection, native language, personality, youth age.

УДК. [159.922.8:363.63]: 373.5

О.Г. СТАВИЦЬКА

ПРОЯВИ БУЛІНГУ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

У статті здійснена спроба теоретичного узагальнення наукових доробок з достатньо актуальної проблеми булінгу. Проаналізований сучасний стан наукових досліджень проблеми булінгу. Представлені результати емпіричного дослідження ступеня поширення шкільного булінгу. Понад 16 % опитаних школярів визнали факт наявності проявів булінгу стосовно своїх однолітків та 34 % респондентів не змогли ствердно заперечити наявність випадків приниження своїх однокласників.

Ключові слова: булінг, мала група, приниження, цькування, кепкування, агресія, школярі, емпіричне дослідження.

Постановка проблеми. Серед усього «букету» соціально-економічних негараздів, які мають місце в нашій країні – військові дії, втрачені території, політична криза, економічна скрута, зuboжіння більшої частини населення, загострення міграційних процесів – питання поважливого, толерантного ставлення до людей ніби відходить на другий план, не стає першочерговою для державних інституцій. Чи не єдине що ми, пересічні громадяни, можемо зробити для себе, для свого оточення – створення позитивного, сприятливого мікроклімату власних соціальних стосунків, які ґрунтуються на повазі особистості кожного. З огляду на перспективу, майбутнє – особливо важливо створити такий мікроклімат у дитячому середовищі (група дошкільників, клас, спортивна секція, творчий гурток тощо).

Найбільш поширеною у дитячих групах формою негативного ставлення до своїх однолітків, формою прояву агресії стосовно рівних собі за офіційним статусом є булінг. Термін «булінг» для учнів, вчителів, батьків лишається маловідомим, хоча його сутність відома давно і всім: цькування, морально-психологічне приниження, фізичне насильство щодо рівних собі. Основна психологічна небезпека булінгу, на нашу думку, полягає в тому, що дитина сама рідко звертається за порадою, в таких випадках, до батьків або інших дорослих, які мають певний життєвий досвід. Прояви булінгу щодо своєї дитини батьки помічають пізніше, але дитина,

яка була під таким впливом, завжди отримує психологічну травму, яка може мати свій подальший розвиток: від депресивних станів до суїциду. Першими прояви шкільного булінгу помічають вчителі, тому для педагогів та психологів попередження проявів шкільного булінгу є завданням першочерговим, оскільки фізичний або психологічний тиск на молоду особу неодмінно призведе до негативних наслідків.

З англійської термін «булінг» (Bullying) – залякування, цькування, третування [7]. Суттєвим у використанні іноземного терміну є не лише факт прояву агресії а й те, що він використовується лише стосовно осіб, які виявляють таку поведінку у середовищі собі рівних (дошкільна група, клас, студентська група, бригада робітнича, офісні працівники тощо). Тобто, за використання терміну «булінг» мова не йде про стосунки в площині «керівник – підлеглий». За часів радянської педагогіки та психології це явище у вітчизняній науці не вивчалось, оскільки за існуючою тоді ідеологією «такого» не могло бути у країні де всі «рівні та складають єдине ціле – колектив». Прояви шкільного булінгу вважались поодинокими явищами дитячих/підліткових пустощів та обмежувались розглядом на класній годині, педраді, засіданні піонерської або комсомольської організації. Хоча й були спроби привернути увагу суспільства до такого ганебного явища: пригадаймо кінофільм Ролана Бикова «Чучело» [6], де ця проблема була досить гостро поставлена та отримала всесоюзний резонанс. Сьогодні питання міжособистісних стосунків у групах вивчається науковцями без огляду на «цензуру» зі сторони держави, навіть навпаки – суспільство потребує засобів регулювання та корекції таких поведінкових проявів.

Результати теоретичного дослідження. Поняття «булінг» вперше використав англійський журналіст Ендрю Адамс у 1990 році. Щодо його визначення, то тут існує декілька поглядів. Зокрема, Д. Лейн [4] пов'язує булінг із шкільним цькуванням та погоджується з Е. Роландом [2], що він являє собою фізичне або психічне насильство з боку індивіда або групи щодо особи, яка не здатна захистити себе. І. Бердишев [1] визначає булінг як свідоме та тривале насилля, яке не має на меті самозахисту й виходить від одного або декількох членів групи. І. Кон [3] у булінгу вбачає залякування, фізичний або психологічний терор, спрямований на те, щоб викликати в іншого страх і тим самим підпорядкувати його собі. О. Ставицький [5] булінг розглядає як форму прояву соціальної установки гандикапізму щодо «інших» за будь-якою індивідуальною ознакою (звичка, риса характеру, фізична або фізіологічна вада здоров'я, соціальний стан тощо). Спільним у всіх поглядах на природу булінгу є факт визнання його, по-перше, як факту насилля у фізичній або вербальній формі; по-друге, форма поведінки, яке не продиктована самозахистом; по-третє, такі поведінкові прояви носять не одиночний, випадковий, а систематичний та тривалий характер; по-четверте, він має місце між рівноправними членами малої групи (на відміну від «босінгу» – вплив керівника, «мобінгу» – вплив «групи на групу» та «сендвіч-мобінгу» – вплив на особу у групі «по-вертикалі» та «по-горизонталі»); по-п'яте, булінг – це вплив на одну особу.

Узагальнюючи ці суттєві ознаки булінгу, спробуємо дати йому визначення у такій редакції: булінг – свідомий, систематичний фізичний або морально-психологічний вплив, який не має ознак самозахисту на члена малої групи зі сторони інших його членів з метою приниження першого.

Виходячи з такого визначення булінгу, можна припустити такі його різновиди:

- за характером діяльності малої групи: навчальні групи – шкільний, студентський булінг, робочі бригади, групи – трудовий булінг, офіс-булінг, військові групи – дідівщина тощо;
- за характером впливу: безпосередній або опосередкований (листи, записки, повідомлення в соціальних мережах Internet, SMS-повідомлення тощо);
- за формою впливу: вербальний, невербальний (міміка, жести, дистанція, уникнення взаємодії тощо) та фізичний;
- за мотивами впливу: приниження, виживання, помста, попередження тощо.

Питання психології булінгу, як було вказано вище, у сучасній науці практично не вивчені, а про питання її вирішення зовсім не йдеться. Науковці у проблемі булінгу розглядають його з різних позицій: індивідуально-психологічні особливості учасників процесу булінгу (булі-жертви та булі-ініціатори); соціально-психологічні умови виникнення та поширення булінгу (булірування та віктимізація); мікро- та мікросоціальні закономірності тих або інших соціальних груп, де існує булінг.

Виходячи із сказаного загальна концепція аналізу процесу булінгу в школі має включати в себе такі основні елементи (див. рисунок 1).

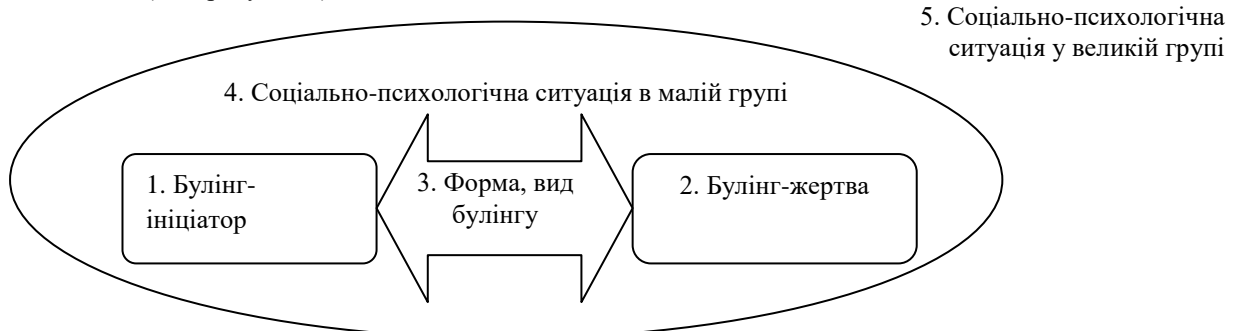

Рис.1. Основні складові психологічного аналізу булінгу

Детальне вивчення та науковий аналіз усіх п'яти визначених компонентів булінгу дозволить перейти до питання цільового здійснення процедури регуляції та корекції даного явища.

Оскільки в царині вітчизняної психології та педагогіки «білих плям» у дослідженні булінгу більше ніж вивчених, ми вирішили на першому етапі наукової розвідки з'ясувати як широко поширене це явище у наших школах.

Мета статті - представлення емпіричних результатів дослідження проявів булінгу в системі середньої освіти.

Методика та процедура дослідження. До нашого дослідження було залучено 150 учнів (82 дівчинки та 68 хлопчиків) 5 – 7 класів у 4-ох загальноосвітніх школах м. Рівне. Респондентам було запропоновано дати анонімну відповідь на 14 запитань. Дослідження проводилось у вересні 2016 року.

Аналіз результатів дослідження. Узагальнені результати відповідей опитаних на запитання опитувальника зображені в табл. 1.

Таблиця 1

Прояви шкільного булінгу (%)

	Так			Ні			Важко сказати		
	5 кл.	6 кл.	7 кл.	5 кл.	6 кл.	7 кл.	5 кл.	6 кл.	7 кл.
Хлопчики	18,3	16,1	17,6	47,5	48,8	49,4	34,1	34,2	34,0
	17,3			48,6			34,1		
Дівчата	14,6	15,3	16,9	50,1	50,5	50,3	33,5	33,8	35,1
	15,6			50,3			34,1		
Всього:	16,45			49,45			34,1		

Наявність шкільного булінгу визнали 16,45 % опитаних учнів 5 – 7 класів. Хлопчики (17,3 %) вважають, що прояви цькування та морального тиску на однолітків більш частотні, ніж дівчатка (15,6 %) у тих же шкільних колективах. Таку різницю у показниках ми схильні пояснювати вищим рівнем розвитку толерантності у дівчаток, що знаходить своє підтвердження у дослідженнях О.О. Ставицького [8].

Слід відмітити, що понад 34 % респондентів не змогли заперечити факт наявності проявів булінгу, відповівши на запитання «Важко відповісти». Це швидше свідчить про наявність булінгу, ніж про його відсутність, оскільки тут спрацьовує бажання школярів надати соціально бажану відповідь. Саме тому ми схильні вважати, що булінг виходить за межі 16 % та наближається до 50 %, тобто близько половини школярів піддавались проявам булінгу. Особливе занепокоєння викликає виявлена тенденція зростання проявів булінгу серед дівчаток: від 14,6 % у 5 класі до 16,9 % у 7. Цей факт є свідченням росту з віком у дівчаток агресивності щодо своїх однокласників. Остаточні причини такого загострення інтолерантного ставлення до «своїх» ми визначимо після повного емпіричного аналізу досліджуваної проблеми, але вже сьогодні пов'язуємо це із фізіологічним процесом статевого дозрівання та інтенсифікацією процесу гендерної ідентифікації.

Разом із тим дівчата виразили більшу (50,3 %) категоричність у запереченні проявів булінгу в своєму класі, що ми також пов'язуємо із попередніми причинами. Слід відмітити ще одну виявлену тенденцію, яка полягає у зменшенні з віком проявів булінгу серед свідчень хлопців (від 47,5 % у 5 класі до 49,4 % – у 7. Таку ситуацію розвитку міжособистісних стосунків ми пов'язуємо із зростанням саме у цьому віці референтності групи однолітків за гендерними характеристиками, що також узгоджується із дослідженнями інших науковців (В.С. Агєєв, 1990; І.Г. Малкіна-Пих, 2003; І.С. Кон, 2006 та ін.).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Результати емпіричного дослідження дають всі підстави стверджувати, що явище булінгу є достатньо поширеним в шкільному середовищі. Понад 16 % опитаних школярів визнали факт прояву булінгу стосовно своїх однокласників. Але ми не можемо стверджувати, що це верхня межа поширення такого ганебного явища, оскільки понад 34 % опитаних школярів не змогли дати ні стверджувальної, ні заперечної відповіді. Таким чином можна вважати, що близько половини школярів сьогодишньої середньої школи підпадають під психологічний тиск зі сторони своїх однолітків.

Перспективи подальших наукових розвідок у питанні, яке розглядається, ми вбачаємо у ґрунтовному емпіричному дослідженні всіх складових явища шкільного булінгу з метою створення ефективної психокорекційної програми регуляції його негативних наслідків.

Список використаних джерел

1. Бердышев И. Лекарство против ненависти / Илья Бердышев ; семинар записала Е. Куценко // Первое сент. – 2005. – 15 марта (№ 18). – С. 3.
2. Буллинг и его виды. [Электронный ресурс] // http://psyera.ru/bulling-i-ego-vidy_8149.htm. – Загл. с экрана.
3. Кон И.С. Что такое буллинг и как с ним бороться? [Электронный ресурс] / И.С. Кон. // Сексология. Персональный сайт И.С. Кона. – Режим доступа: <http://www.sexology.narod.ru/info178.html>. – Загл. с экрана.

4. Лэйн Д.А. Школьная травля (буллинг) [Электронный ресурс] / Давид А. Лэйн // ZipSites.ru : бесплат. электрон. интернет б-ка. – Режим доступа : <http://www.zipsites.ru/psy/psyib/info.php?414>. – Загл. с экрана.
5. Ставицкий О.О. Поведінкові прояви гандикапізму / О.О. Ставицкий // Особистість у соціальному, віковому та клінічному вимірі сучасного життя : зб. Наукових статей / [гол. ред. Ж.П. Вірна]. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – С. 38–43.
6. Фильм Чучело [Электронный ресурс] – Режим доступа : https://afisha.mail.Ru/cinema/movies/485902_chuchelo/– Загл. с экрана.
7. Bullying [Электронный ресурс] // Мюллер В.К. Новый англо-русский словарь. – Перераб. и доп. изд. – Режим доступа : <http://www.rambler.ru/dict/new-enru/00/55/78.shtml>. – Загл. с экрана.
8. Stavitskiy O. Psychology of Handicap Complex: Age Aspect / O. Stavitskiy // American Journal of Fundamental, Applied and Experimental Research, 2016 / 2 (2) – P. 155–159.

References

1. Berdyshev I. Lekarstvo protiv nenavisti / П'я Бердывшев ; seminar zapisala E. Kucenko // Pervoe sent. – 2005. – 15 marta (№ 18). – S. 3.
2. Bulling i ego vidy. [Jelektronnyj resurs] // http://psyera.ru/bulling-i-ego-vidy_8149.htm. Zagl. s jekrana.
3. Kon I.S. Chto takoe bulling i kak s nim borot'sja? [Jelektronnyj resurs] / I.S. Kon. // Seksologija. Personal'nyj sajt I.S. Kona. – Rezhim dostupa: <http://www.sexology.narod.ru/info178.html>. Zagl. s jekrana.
4. Ljejn D.A. Shkol'naja travlja (bulling) [Jelektronnyj resurs] / David A. Ljejn // ZipSites.ru : besplat. elektron. internet b-ka. – Rezhim dostupa : <http://www.zipsites.ru/psy/psyib/info.php?414>. – Zagl. s jekrana.
5. Stavyc'kyj O.O. Povedinkovi proyavy gandykapizmu / O.O. Stavyc'kyj // Osobystist' u social'nomu, vikovomu ta klinichnomu vymiri suchasnogo zhyttja : zb. Naukovyh statej / [gol. red. Zh.P. Virna]. – Luc'k : Vezha-Druk, 2016. – S. 38–43.
6. Fil'm Chuchelo [Jelektronnyj resurs] – Rezhim dostupa : https://afisha.mail.Ru/cinema/movies/485902_chuchelo/– Zagl. s jekrana.
7. Bullying [Jelektronnyj resurs] // Mjuller V.K. Novyj anglo-russkij slovar'. – Pererab. i dop. izd. – Rezhim dostupa : <http://www.rambler.ru/dict/new-enru/00/55/78.shtml>. – Zagl. s jekrana.
8. Stavitskiy O. Psychology of Handicap Complex: Age Aspect / O. Stavitskiy // American Journal of Fundamental, Applied and Experimental Research, 2016 / 2 (2) – P. 155–159.

Резюме. В статье предпринята попытка теоретического обобщения научных разработок с достаточно актуальной проблемы буллинга. Проанализировано современное состояние научных исследований проблемы буллинга. Представлены результаты эмпирического исследования степени распространения школьного буллинга. Более 16 % опрошенных школьников признали факт наличия проявлений буллинга в отношении своих сверстников и 34 % респондентов не смогли утвердительно возразить наличие случаев унижения своих одноклассников.

Ключевые слова: буллинг, малая группа, унижение, гонения, насмешки, агрессия, школьники, эмпирическое исследование.

Summary. This article an attempt to theoretical generalization of scientific achievements rather actual problem bullying. The most common form in children's groups, negative attitudes towards their peers, a form of aggression in relation equals the official status is bulinh. he term " bullying" for students, teachers, parents remains little known, but its essence has long been known for all, harassment, moral and psychological humiliation, physical violence against peers. The term "bullying" we mean a deliberate, systematic physical or moral and psychological impact that has no signs of self-defense on a member of a small group from the side of its other members to humiliation first. The results of empirical research give grounds to say that the phenomenon bullying is quite common in the school environment. More than 16 % of students admitted to the manifestation bullying about their classmates. But we can not say that is the upper boundary of the shameful phenomenon as more than 34 % of schoolchildren were unable to either affirmative or negative answer. So we can assume that about half of today's high school students fall under the psychological pressure on the part of their peers.

Key words: bullying, small group, humiliation, persecution, ridicule, aggression, school children, empirical study.

УДК 378.011.3-051:159. 81'243

Г.А. СТАВИЦЬКИЙ

РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ

У статті обґрунтовано необхідність вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням студентами різних спеціальностей. Представлені переваги фахівців на глобалізованому ринку праці та в міжкультурних комунікаціях, які володіють іноземними мовами. На прикладі підготовки фахівців-психологів

З М І С Т

<i>Передмова</i>	3
Павелків Р.В. Теоретичний аналіз концептуальних підходів дослідження проблеми рефлексії у філософській та психологічній науці.....	4
Андрушко Я.С., Михаць О.І. Особливості взаємозв'язку екзистенційних потенцій особистості військовослужбовців на основі кореляційного аналізу.....	10
Артемова О.І. Розвиток вербальної креативності студентів-психологів в процесі професійної підготовки.....	13
Бабак К.В. Психологічна служба ВНЗ як засіб психологічного супроводу професійного розвитку студентів.....	18
Бабій М.Ф. Генезис невербальних проявів обману у неповнолітніх.....	22
Безлюдная В.И. Психологическая коррекция отклонений в системе межличностного взаимодействия детей дошкольного возраста.....	25
Безушко С.А. Психологічний аналіз уявлень про самореалізацію сучасної молодої жінки:гендерний аспект.....	29
Білоус Р.М., Охріменко В.О. Психологічні особливості життєвої перспективи юнаків.....	33
Бойко-Бузиль Ю.Ю. До сутності категорії професійного становлення особистості.....	37
Большакова А.М. Об'єктивні та суб'єктивні показники особистісного потенціалу.....	40
Борисова А.О. Соціальні аксіоми у структурі картини світу студентів-іноземців.....	43
Бужинська С.М., Кондрацька Л.В. Вплив позитивного мислення на збереження психологічного здоров'я майбутніх педагогів.....	47
Главінська О.Д. Сучасні аспекти психології становлення особистісної суверенності.....	51
Демчук О.О. Автентичність як невід'ємна якість майбутнього психолога.....	55
Демянюк О.Б. Уявлення про сім'ю як компонент образу світу особистості.....	57
Дергач М.А. Співзалежні любовні стосунки в старшому юнацькому віці.....	60
Дмитріюк Н.С. Ефект батьківської депривації як негативний чинник психічного розвитку дітей раннього віку.....	65
Дуркалевич І.В. Специфіка віртуального спілкування у заробітчанських сім'ях.....	69
Івашкевич Е.Е. Психологічні особливості здійснення фахівцем синхронного перекладу.....	74
Івашкевич Е.З. Аспекти соціального інтелекту педагога.....	77
Івашкевич І.В. Специфіка професійної діяльності юриста та структура його професійної компетентності.....	81
Іщук О.В. Імплементация ідей організаційної психології на сучасних підприємствах.....	85
Колупасва Т.Є. Готовність майбутнього вчителя початкових класів до застосування сучасних педагогічних технологій як наукова проблема.....	90
Компанович М.С. Психосоматичний підхід у трактуванні серцево-судинних захворювань у підлітковому віці.....	93
Корчакова Н.В. Розвиток емпатійної моралі в українських підлітків.....	98
Коць М.О., Онопченко І.В. Психологічні особливості прояву інтернет-адикцій у студентському середовищі.....	105
Крижановська З.Ю., Сичак О.О. Самореалізація особистості після виходу на пенсію, як спосіб її самовиповнення.....	109
Крюкова Л.В. Особливості взаємозв'язку емоційної сфери та процесів адаптації у першокласників.....	112
Кулаков Р.С. Психологічні особливості становлення та розвитку професійних інтересів та професійної спрямованості старшокласників.....	116
Кулакова Л.М. Особливості розвитку самосвідомості молодшого школяра в умовах навчальної діяльності.....	120
Курячий С.В. Динаміка рівня психофізичної підготовленості студентів.....	124
Лосик Г.В. Информационные технологии и их влияние на психологическое здоровье человека в онтогенезе.....	127
Луцик Г.О. Загальні підходи до розуміння девіантної поведінки підлітків в контексті підготовки майбутніх психологів у ВНЗ.....	133
Лящ О.П. Юнацький вік як фактор розвитку емоційного інтелекту.....	137
Маланьїна Т.М. Співвідношення когнітивного інсайту та Я-відмежування.....	141
Маліновська Н.В. Навчально-мовленнєва діяльність старших дошкільників: мотиваційний компонент.....	145
Mykhalchuk N.O., Ivashkevych E.E. Psycholinguistic characteristics of visual narrative discourse.....	149
Нестерук-Володимирець О.В. Результати психодіагностичного дослідження мотиваційного та творчого компонентів внутрішньо-особистісного шару комунікативної культури старшокласника.....	152
Новік Л.О. Мотиваційні аспекти формування позитивного професійного іміджу у студентів-психологів.....	156
Осипчук О.П. Особливості розуміння молодшими школярами моральних категорій у навчально-виховному процесі.....	159
Перепелиця О.В. Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності освітян.....	164
Піонтковська Д.В. Розвиток національних цінностей особистості як умова становлення національної ідентичності студентської молоді.....	168
Помилуйко В.Ю. Розвиток ключових компетентностей особистості у різних стадіях дорослості.....	172
Рибак В.А. Особливості процесу соціально психологічної адаптації першокурсників з особливими потребами.....	176

Романюк В.Л., Пилипака Ю.І. Реактивність та психічне здоров'я особистості.....	180
Рудь Г.В. Особливості саморефлексії тілесного потенціалу у юнацькому віці	185
Савенко Д.О. Структурна організація самосвідомості матері.....	190
Савуляк В.О. Релігійний досвід особистості як чинник розвитку її духовності.....	193
Северин А.В. Перцептивные действия подростков и способы их коррекции на основе восстановления звеньев модели перцептивного действия с предметом вариативной формы	197
Співак Д.В. Психологічний аналіз досліджень розвитку професійного образу «Я» у майбутніх фахівців допомагаючих професій.....	204
Співак Л.М. Вікова динаміка національної саморефлексії юнацтва за показником «рідна мова»	208
Ставицька О.Г. Прояви булінгу в сучасній школі.....	211
Ставицький Г.А. Роль іноземної мови за професійним спрямуванням у фаховій підготовці студентів.....	214
Хомич І.С. Моральні уявлення молодших школярів.....	218
Хупавцева Н.О. Вплив стресу на організм людини та шляхи його подолання	222
Шестопап І.А. Особливості особистісного розвитку жінок зрілого віку у руслі професійної самореалізації.....	225
Шпак М.М. Теоретико-методичні аспекти розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у процесі соціально-психологічного тренінгу.....	229
Шпак С.Г. Особливості виникнення стресу у дітей молодшого шкільного віку.....	234
Яцюк Н.О. Проблема моральної рефлексії у сучасній психології	238
<i>Відомості про авторів</i>	243

Наукове видання

ПСИХОЛОГІЯ: РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник наукових праць

Випуск 7

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

П-86 **Психологія: реальність і перспективи:** зб. наук. пр. Вип. 7 / упоряд.: Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова ; ред. кол. : Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова, В. І. Безлюдна. – Рівне : РДГУ, 2016. – 249 с.

УДК 159.9+316.6